

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ДІЗНАННЯ ЯК ФОРМИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ (XVIII–XIX СТОЛІТТЯ)

У статті розглянуто передумови диференціації форм досудового розслідування на теренах України у XVIII–XIX ст. Проаналізовано витоки і зміст поняття «дізнання» як однієї з форм досудового розслідування на різних етапах суспільного розвитку. Досліджено джерела часів Російської імперії, в яких ґрунтовно висвітлювалися аспекти щодо оперування терміном «дізнання» в правозастосовній практиці. Встановлено, що цей термін на законодавчому рівні та в літературних джерелах протягом тривалого часу зазнавав трансформації в частині його функціонального спрямування. Надано характеристику дізнання на ранньому етапі розвитку та здійснено порівняння з сучасною формою досудового розслідування. Встановлено, що дізнання на всіх етапах його розвитку притаманна така риса, як наявність спрощеного порядку. Доведено, що сучасна модель досудового розслідування доволі вдало відображає позитивний історичний досвід і правову думку, та застосовано збалансований підхід до диференціації форм досудового розслідування.

Ключові слова: попереднє слідство, дізнання, судовий слідчий, поліція, судова реформа 1864 року.

Відповідно до статті 3 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України, дізнання є формою досудового розслідування, в якій здійснюється розслідування кримінальних проступків. Після набрання чинності Законом України «Про внесення змін до розділу II “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень”» від 3 грудня 2019 року № 321-IX з 1 липня 2020 року розпочали роботу підрозділи дізнання. У зв’язку з цим особливої актуальності набуває всебічне наукове осмислення історичних передумов диференціації форм досудового розслідування та її впливу на функціональну будову дізнання і досудового слідства. Вивчення досвіду становлення і розвитку дізнання на різних етапах суспільного розвитку з урахуванням впливу концептуальних, соціально-економічних, ідеологічних, політичних та інших чинників дає змогу загалом спрогнозувати ефективність запроваджених реформ кримінальної юстиції.

Мета наукової статті полягає в проведенні ретроспективного аналізу становлення та розвитку дізнання, походження зазначеного терміна в юридичній літературі та нормативно-правових актах XVIII–XIX ст., а також дослідженні

історичних передумов структурної та функціональної диференціації дізнання як процесуальної форми досудового розслідування.

Враховуючи, що переважна частина українських територій тривалий час перебувала під владою Російської імперії, тогочасна правова думка докорінним чином вплинула на подальший розвиток органів досудового розслідування України. Перші ґрунтовні теоретичні осмислення проблем проведення дізнання злочинів здійснено в працях К. К. Арсенєва, Е. М. Берендтса, Ф. В. Благовідова, В. О. Гагена, І. В. Гессена, А. Д. Градовського, В. П. Даневського, Г. А. Джаншиєва, О. А. Квачевського, К. І. Козліної, А. Ф. Коні, В. В. Лукіна, М. Х. Майєра, М. В. Муравйова, Д. П. Нікольського, К. І. Палена, В. В. Перфільєва, О. М. Познянського, Р. А. Рейса, В. С. Романовського, С. В. Савицького, А. О. Соколова, В. К. Случевського, І. Т. Тарасова, І. Я. Фойницького, В. Я. Фукса та ін. Зазначена джерельна база викликає неабиякий інтерес з позиції вивчення історичного розвитку функціональної будови дізнання з точки зору сучасників тих подій. У цих виданнях змістовно висвітлено аспекти щодо оперування терміном «дізнання» в правозастосовній практиці. Передусім це дає змогу об’єктивно осмислити процес еволюціонування діяльності правоохоронних органів у частині диференціації форм досудового розслідування, відмежувати дізнання

від попереднього слідства. Інформативно цінними виявилися публікації доби царської Росії, в яких висвітлювалися аспекти щодо запровадження дізнання у XVIII–XIX ст. Значущими є напрацьовані Є. М. Анучіна «Исторический обзор развития административно-полицейских учреждений в России с учреждения о губерниях 1775 г. до последнего времени» [1]. Змістовний аналіз діяльності поліції в частині провадження дізнання за Статутом кримінального судочинства (СКС) 1864 року міститься в публікаціях відомих юристів І. Я. Фойницького [2] та О. А. Квачевського [3]. Особливості взаємодії поліцейських установ з органами юстиції, зокрема щодо провадження дізнання за злочинами і проступками, ґрунтовно розкривалися в публікаціях С. Л. Фукса [4]. Відмінності дізнання від слідства системно проаналізували В. П. Даневський [5] та О. А. Попов [6].

Проблемам інституту дізнання було приділено значну увагу в працях сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців. Окремі аспекти цієї теми досліджували О. М. Бандурка, І. В. Басиста, О. В. Баулін, В. П. Бахін, П. В. Берназ, В. І. Галаган, С. І. Гірко, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, В. С. Зеленецький, В. А. Журавель, Н. І. Клименко, І. П. Козаченко, В. О. Коновалова, В. С. Кузьмічов, В. К. Лисиченко, О. І. Литвинчук, Є. Д. Лук'яничков, В. Т. Нор, Д. П. Письменний, М. А. Погорецький, О. А. Попов, М. М. Розін, А. С. Симчук, О. Ю. Татаров, В. М. Трофименко, С. А. Шейфер, В. Ю. Шепітько, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, Ю. А. Холод, М. С. Цуцкірідзе, Л. Д. Удалова, В. І. Фаринник та ін.

Перш ніж розкривати юридичну природу терміна «дізнання», спробуємо його проаналізувати через призму семантики. Зазначене слово походить від загальноживаного слова «дізнатися» – з'ясувати шляхом вивчення, розкрити таємницю, дошукатися до істини, тобто точно пересвідчитися та переконатися у чому-небудь [7]. Зокрема, В. І. Даль, пов'язуючи поняття «дізнання» зі словом «дізнавати», тлумачив його як «допитуватися, дізнаватися, розвідувати, довідуватися, розшукувати, проводити розшук, упевнитися в чомусь, дізнаватися детально». На думку цього мовознавця, у діловому порядку дізнання різниться від слідства тим, що його проводять для попереднього засвідчення, чи є основа для того, щоб приступити до слідства, тому його суворий порядок не дотримується під час дізнання, проводиться лише розпитування, без присяги [8, с. 404]. Між іншим, у Словнику української мови слово «дізнання» тлумачать як попереднє адміністративне розслідування чого-небудь [9, с. 302].

Загалом на теренах України в юридичних пам'ятках термін «дізнання» набув поширення з початку XVIII ст., зокрема на землях, які входили до складу Російської імперії. Як функція поліції дізнання з'явилося з моменту її створення Петром I у 1718 р., але в процесуальному сенсі, як і раніше, ця форма розслідування поєднувалася воедино зі слідством [10, с. 108]. У зазначений період було створено розгалужений поліцейський апарат, у якому кримінально-розшукова функція спеціально не виділялася і поліцейські займалися одночасно розшуком та дізнанням поряд з іншими установами [11, с. 208].

Водночас по всій території тодішньої України поряд з гетьманськими формами забезпечення розслідування дедалі більше поширювалася судово-розшукова система Російської імперії. Катерина II після розгрому повстання Омельяна Пугачова видала «Учреждения для управления губерний» від 7 листопада 1775 року, якими права та обов'язки розслідування злочинів було надано поліції, і ця система запрацювала в повному обсязі, адже на території України чинним було лише російське законодавство. Поліція, що діяла на українських землях, була невідокремною частиною поліцейського апарату царської Росії і здійснювала як функції забезпечення правопорядку, так і розслідування злочинів [12, с. 49]. Отже, поліцейські чини були уповноважені провадити як дізнання, так і попереднє слідство за переважною кількістю злочинів і проступків. Варто зауважити, що диференціації форм попереднього слідства в тодішніх нормативно-правових актах не вбачалося. Діяльність службовців щодо провадження дізнання визначалася за територіальним принципом. Органи поліції поділялися на міські та повітові. Місто було поділено на частини (200–700 дворів), на чолі яких був приватний пристав зі своєю канцелярією, з покладанням на нього обов'язків з розкриття кримінальних злочинів і проведення по них дізнання. Цей процес зводився до того, що приватний пристав був зобов'язаний особисто збирати та фіксувати інформацію: 1) про особу, стосовно якої вчинено злочин; 2) про подію вчиненого протиправного діяння; 3) про спосіб і знаряддя злочину; 4) про час, коли було вчинено злочин; 5) про місце, де його було вчинено; 6) про очевидців події, які могли пояснити наміри правопорушення та засвідчити причетність злочинця або взагалі його викрити; 7) про особу, яка вчинила злочин [11, с. 208].

У результаті реорганізації міської поліції, що відбулася 8 квітня 1782 року, відповідно до «Статуту благочиння, або поліцейського»

створювалися управи благочиння, які в губернських містах очолював поліцмейстер, а в повітових – городничий. Головним завданням управи було розкриття злочинних діянь та запобігання новим, взяття під варту злочинців, дослідження на місці події обставин правопорушення, виявлення та засвідчення доказів, що вказують на злочин або проступок [11, с. 207]. Однак, як і в попередні часи, дізнання для означених суб'єктів з-посеред інших завдань особливо не виокремлювалося, а зазвичай сприймалося як один із елементів забезпечення публічного порядку. Через брак у службовців належної кваліфікації процес такого розслідування проводився здебільшого на низькому професійному рівні, без дотримання чіткої процесуальної форми, рішення ухвалювалися здебільшого інтуїтивно, інколи дізнання обмежувалося словесним розпитуванням очевидців без його письмового оформлення.

Уперше на законодавчому рівні диференціація форм досудового розслідування відбулася з прийняттям Зводу законів Російської імперії, розробленого під керівництвом М. М. Сперанського у 1832 р. Том XV книги другої «Про судочинство за злочинами» став фактично першим кримінальним процесуальним кодексом у Російській імперії. У цьому документі слідство поділялося на попереднє та формальне [9, с. 108]. Але в зазначеному нормативно-правовому акті дізнання асоціювалося з процесом встановлення особи злочинця, інакше кажучи – з розкриттям злочину.

Втім, слід звернути увагу, що поняття «дізнання» автори дореволюційного періоду тлумачили неоднозначно. На думку знаного правника другої половини XIX ст. О. А. Квачевського, термін «дізнання» слід розуміти в широкому і вузькому сенсі. У широкому – це передусім першопочаткове провадження, включно з розшуком. У вузькому – це виявлення ознак злочину без встановлення особи злочинця. Цей автор зазначав, що ототожнення дізнання з розшуком неточне, оскільки розшук є частиною дізнання, у широкому сенсі – це один із способів його провадження, спрямований на виявлення та встановлення чогось потайного, таємного, переважно винного у вчиненні злочину [3, с. 149]. Укладачі судових статутів вважали, що відокремлення дізнання від слідства дасть змогу поліпшити порядок розслідування, у результаті чого значно зменшиться кількість безпідставних слідчих дій, тому що до повідомлення слідчому про злочин поліція повинна була самостійно пересвідчитися в злочинному характері діяння і забезпечити об'єктивність під час провадження слідства [6, с. 113; 13, с. 80].

Процесуальні відносини між судовим слідчим і поліцією було закріплено в статтях 269–271 СКС. Слідчий мав право перевіряти, доповнювати та скасовувати всі без винятку дії поліції, як ті, що пов'язані з дізнанням, проведеним відповідно до статей 252–254 СКС, так і невідкладні слідчі дії, згідно зі статтями 258–259 СКС. Крім цього, слідчий міг доручати поліції провадження дізнання, збирання довідок, а також вимагати надання допомоги під час провадження досудового слідства у справі. Всі законні вимоги слідчого в кримінальних справах, які перебували в його провадженні, були обов'язковими для виконання чинами поліції [14, с. 58].

Продовжуючи розмірковувати довкола змісту поняття «дізнання», О. А. Квачевський зауважував, що діяльність відомств чинів поліції та адміністрацій з провадження дізнання та розшуку не має судового характеру, а отже, не має безперечної доказової сили. Навіть проведені ними слідчі дії можуть перевірятися, змінюватися і скасовуватися судовими слідчими. Водночас акти щодо провадження дізнання і розшуку, попри те, що не мають особливої важливості, не можуть вважатися недійсними, тому що вони складені уповноваженими на те особами. Втрачають своє доказове значення такі матеріали лише тоді, коли акти дізнання були позбавлені «сили вірогідності», що викликає недовіру до них, привертає особливу увагу мирового судді або судового слідчого чи робить необхідним проведення перевірки зібраних відомостей [3, с. 152].

Своєю чергою М. М. Розін зазначив, що дізнання передбачає здійснення заходів, визначених законом, що провадяться уповноваженими на те органами для встановлення по «гарячих слідах» події злочинного діяння, його юридичних ознак, що вказують на вірогідного винуватця [15, с. 415]. Водночас І. Я. Фойницький запропонував більш узагальнене твердження. На його думку, дізнання передусім спрямоване на встановлення злочину та винного, який його вчинив [2, с. 373]. Дещо інакше тлумачення надає О. А. Попов, який у своїй книзі «Руководство для чинов Корпуса жандармов при производстве следствий и дознаний» (Санкт-Петербург, 1885) як дізнання визначив початкове поліцейське провадження, яке має на меті виявити, зібрати основні дані для засвідчення того, що відома подія є діянням, що заборонене законом, під страхом покарання, з метою викриття винуватця цього діяння [6, с. 89]. Натомість В. К. Случевський вважав, що метою дізнання є виявлення виключно ознак злочину, а розшук і викриття винного повинен здійснювати безпосередньо слідчий [16, с. 286].

Свою чергою В. П. Даневський первинне дізнання розглядав як «фундамент» попереднього слідства. На думку цього автора, воно узагальнює найголовніший матеріал, що в подальшому підлягає дослідженню слідчим. Допоміжне дізнання, яке провадилося одночасно з попереднім слідством, хоч і було істотним для слідства, але слідчий не міг цілковито орієнтуватися без шкоди для інтересів правосуддя [5, с. 74]. Отже, В. П. Даневський останній вказаний вид дізнання сприймав на кшталт оперативного супроводження.

Аналізуючи процес відокремлення функції попереднього слідства від поліції, Ю. А. Холод дійшов висновку, що підвищення ефективності попереднього слідства досягнути не вдалося, оскільки, по-перше, порядок провадження поліцією дізнання та слідчих дій був визначений неясно та неповно; по-друге, за відсутності спеціалізованих органів кримінального розшуку розшукові дії здебільшого провадили судові слідчі, які перетворювалися таким чином в органи поліції; по-третє, закон визначав велике коло осіб, які провадили дізнання; по-четверте, і це головне, на думку зазначеного науковця, в СКС був допущений відступ від самого принципу відокремлення слідства від поліції, згодом цей відступ набув гіпертрофованого розміру в «Положенні про заходи до охорони державного порядку і громадського спокою» від 14 серпня 1881 року [14, с. 163–164].

На законодавчому рівні термін «дізнання» знайшов своє усталене вираження в процесі реформування судової системи середини XIX ст. На цьому етапі, як справедливо зауважив Е. М. Берендтс, відбувся один із головних імпульсів поживалення юридичної думки [17, с. 31]. Уповноваженими на провадження слідства визначалися органи юстиції. На відміну від категоріального апарату Зводу законів Російської імперії 1835 року, формальне слідство стало йменуватися попереднім слідством, а те, що йменувалося попереднім слідством, визначалося як дізнання [18, с. 27].

Як додаток до Указу Олександра II від 8 червня 1860 року про введення судових слідчих був виданий «Наказ поліції про провадження дізнання для розслідування обставин, що можуть містити в собі ознаки злочину або проступку». Цим документом, по суті, вперше юридично закріплювалося те, що досудове розслідування було диференційовано на дізнання і слідство [17, с. 151]. На нашу думку, цей факт став відправною точкою до початку процесу диференціації форм досудового розслідування, що в майбутньому вплинуло на сучасну функціональну будову органів дізнання та слідства.

Як справедливо зазначив Ю. А. Холод, поліцейська реформа 60-х років XIX ст. торкнулася не лише структури загальної поліції, але й справила істотний вплив на її компетенцію: згідно із зазначеним указом імператора провадження попереднього слідства з кримінальних справ було передано судовим слідчим, справи з дрібних кримінальних та цивільних справ – мировим суддям, господарчі функції та питання благоустрою – органам земського та міського самоврядування. На думку вказаного автора, ці заходи сприяли ефективнішій діяльності поліції з виконання нею основного обов'язку – охорони безпеки суспільства і держави [13, с. 163–164].

Судова реформа 1864 року вперше встановила три послідовні стадії слідства: першою було дізнання, другою – попереднє слідство і третьою – судове слідство. Дізнання провадилося головним чином поліцією, попереднє слідство – судовими слідчими, судове слідство – суддями. На думку Т. В. Омельченка, характерні риси дізнання за СКС полягали в тому, що воно: мало публічний характер; не передбачало участі сторін; було діяльністю не обвинувача, а урядових органів, на які було покладено обов'язок припинення і попередження злочинів; закінчувалося тією миттю, коли справа переходила в стадію попереднього слідства; від розшуку відрізнялося тим, що під час дізнання виконувалися дії, які входили до компетенції слідчого; провадилося у двох випадках: а) коли поліція застигла злочин, що тільки-но було вчинено, і є надія, що по «гарячих слідах» можна багато чого з'ясувати; б) коли до прибуття слідчого сліди злочину могли зникнути [19, с. 185; 2, с. 371–373].

За умови, коли ні судового слідчого, ні прокурора або його товариша не було на місці, поліція, повідомляючи їм про подію, що містила ознаки злочину, мала самостійно розпочати та провадити дізнання. Після цього зібрані матеріали передавали судовому слідчому, який надалі мав проводити досудове слідство, ретельно перевіряючи відомості, встановлені під час дізнання.

За поліцією залишалося право розслідування незначних злочинів і проступків. Контроль за слідчими діями, які здійснювали судові слідчі, покладался на суди. Лише вони могли зупиняти розслідування, давати слідчим вказівки, скасовувати їхні розпорядження. У СКС передбачався обов'язок поліції виконувати окремі доручення слідчого, зокрема й пов'язані з розшуком злочинців. У ситуації, коли судовий слідчий не міг своєчасно прибути на місце кримінальної події й виникала загроза пошкодження, втрати чи знищення слідів, поліція заміщала судового слідчого в усіх

слідчих діях, які не могли бути відкладені, зокрема під час проведення оглядів, освідування, обшуків, виїмок (стаття 258 СКС). Судовий слідчий міг перевіряти та доповнювати дізнання, проведені поліцією, а також скасовувати рішення, ухвалені під час дізнання, скасовувати всі без винятку дії, проведені як під час дізнання, так і здійснення невідкладних слідчих дій за відсутності судового слідчого [20, с. 156].

Поліцейське дізнання, зазначав В. П. Даневський, мало дві форми: 1) первинне дізнання (стаття 252 СКС); 2) допоміжне дізнання під час провадження попереднього слідства, на власний розсуд поліції або за дорученням слідчого (статті 255, 271 СКС). Поліцейське дізнання того чи іншого роду в повітах, навіть у губернських містах та в столиці, на переконання цього науковця, здебільшого не відповідало елементарним вимогам повноти і ясності. Поліцейські чини виявляли або крайню непідготовленість і нездатність до розшукової діяльності, або ж поверхове і недбале ставлення до неї. Причиною було те, що чини поліції сприймали провадження дізнання про злочини як другорядну сферу своїх обов'язків, що особливо не впливало на їхню кар'єру [5, с. 74–75].

Аналізуючи сутність дізнання та попереднього слідства, О. А. Попов наводив характерні ознаки, що їх відрізняють, зокрема: дізнання завжди передуює попередньому слідству, яке здебільшого полягає в збиранні відомостей, в установленні та розвідуванні певних фактів, тоді як слідство зосереджується на перевірці відомостей, отриманих під час дізнання, а також на збиранні нових доказів, які мають бути повними та приведеними у відповідну процесуальну форму [6, с. 90].

Порівнюючи дізнання та попереднє слідство, О. П. Бойко дійшов висновків: 1) у СКС уперше на законодавчому рівні було сформовано самостійні форми взаємодії слідчого і поліції під час попереднього розслідування; 2) вже при створенні самого інституту слідчих законодавчо закріплювалося право слідчого на організацію взаємодії з органами дізнання під час розслідування кримінальних справ; 3) взаємодія між слідчими та поліцією здійснювалася в таких процесуальних формах: а) оцінка слідчим достатності та якості матеріалів поліцейського дізнання для початку кримінального провадження (надання та прийняття, перевірка і, можливо, неприйняття матеріалів поліцейського дізнання); б) виконання окремих невідкладних слідчих дій; в) виконання окремих доручень слідчого, зокрема й щодо провадження розшукових дій [14, с. 158].

Особи, які провадили дізнання і слідство, не мали змоги закінчити справу, допоки не буде з'ясовано той факт, що встановлена подія є злочином, та не знайдено причетну особу. Проте дізнання вирізнялося тим, що воно обмежувалося збиранням найосновніших фактичних відомостей про сліди злочину і про того, хто був винний у його вчиненні. Натомість під час попереднього слідства робота здійснювалася шляхом збирання вичерпної кількості доказів, які до того ж мали бути отримані з чітким дотриманням юридичних правил. Дізнання за злочинами і проступками полягало в збиранні тих відомостей, які походили з припущень, здогадок та підозр. За цих умов не проводилися ні обшуки, ні виїмки в будинках, за винятком крайніх і надзвичайних випадків. Водночас слідство, вважав О. А. Попов, мало на меті виявити дані, здатні розвіяти будь-які сумніви [6, с. 90].

Діяльність щодо провадження дізнання потребує посиленої праці та швидкості, щоб встигнути виявити сліди злочину і докази винуватості підозрюваного, і майже завжди це оповито таємницею. Робота слідчого вимагала значної уваги, обережності, рішення мало спиратися на беззаперечні докази, і тому надмірний поспіх був недоречний. За цих умов непомірна швидкість може лише зашкодити слідству. Не менш вагомою відмінністю дізнання від слідства вважалися підстави до їх початку. Скажімо, приводи для заведення провадження у формі дізнання не можуть бути підставою для проведення слідчим процесуальних заходів, наприклад, чутки, оголошення, анонімні повідомлення. У більшості випадків дізнанням був притаманний негласний нагляд, цей процес виражався у словесних розпитуваннях та збереженні слідів злочину. Крім цього, дізнання здебільшого проводили поліцейські чиновники та навіть особи, які не належали до судового відомства, тоді як попереднє слідство – виключно слідчі [12, с. 90].

Своєю чергою, аналізуючи питання щодо відмінностей дізнання від слідства, І. Т. Тарасов вказував на такі причини незадовільного становища попереднього розслідування: по-перше, нечіткість у визначенні СКС порядку провадження поліцією дізнання та слідчих дій, що вносило неясність у роботу як поліції, так і судових слідчих; у зв'язку з цим міністр юстиції у 1881 р. був вимушений зобов'язати прокурорів судових палат укладати інструкції поліцейським чинам з провадження дізнання, тому що в більшості округів судових палат усе ще не було таких інструкцій; по-друге, в діяльності судового слідчого були змішані поліцейські та судові функції; по-третє, відсутність

організованого поліцейського розшуку, внаслідок чого розшукові заходи здійснювали судові слідчі, що не було властивим їхній компетенції; по-четверте, велике коло осіб, яким закон надавав право провадження дізнання [21, с. 158].

Вивчаючи генезис проблеми приводів до порушення кримінальної справи після Судової реформи 1864 року, А. С. Симчук зауважив, що тодішнє дізнання не було окремою стадією судочинства, воно було лише першою частиною попереднього розслідування. У СКС більш чітко визначено приводи до початку попереднього слідства, способи дослідження події злочину, суб'єкти провадження тощо. На думку цього автора, великим досягненням було те, що за новими правилами донос, на відміну від дореформеного періоду, не розглядався як привід до початку попереднього слідства [22, с. 222].

На думку О. А. Попова, перш ніж мало бути розпочато попереднє слідство, треба було зібрати безсумнівні дані, які вказують на те, що злочин дійсно було вчинено і є підозрювані. Саме ці дані і здобувають шляхом проведення дізнання, тому воно і вважалося необхідним. Цей автор стверджував, що мета дізнання передусім полягає у збиранні відомостей, що дають відповідь на питання, чи дійсно мала місце подія проти-правного діяння та чи точно в ньому наявні ознаки злочину [6, с. 89–90].

Такий стан свідчить про те, що дізнання в зазначеній формі набуло ознак дослідчої перевірки. Однак реорганізація органів досудового розслідування та відсторонення поліції від слідчої роботи не вирішувало проблеми розвантаження слідчого апарату. Попри зазначене, це позитивно позначилося на якості роботи органів правосуддя, особливо поліпшило ефективність попереднього слідства. З іншого боку, така ситуація спричинила виникнення надмірного обсягу роботи для слідчих. Стосовно цього Ю. А. Холод висловив тезу, що головна причина ненормального становища слідчих органів полягала в тому, що реформа попереднього слідства була продиктована не так турботою урядових кіл про поліпшення попереднього слідства як стадії кримінального судочинства і надання слідчому апарату судового характеру та незалежності від влади адміністративної, як турботою про посилення адміністративної влади в умовах селянської реформи. Деякі елементи забезпечення незалежності судових слідчих були компромісом між урядовими утилітарними цілями і теоретичними ідеями побудови кримінального судочинства європейських країн. Якщо оцінювати результати реформи попереднього слідства з погляду урядових цілей, то користь очевидна: штат поліції

фактично був збільшений із звільненням поліцейських органів від розслідування кримінальних справ [13, с. 163–164].

Цілком погоджуємося з думкою П. В. Берназа, що реформований слідчий інститут з перших днів свого існування викликав чимало нарікань. Висувалися вимоги до повного скасування судових слідчих. Але, незважаючи на певні недоліки, які виникли з введенням судових слідчих, ідеї щодо відокремлення слідчої діяльності від адміністративної влади й уведення спеціальних посадових осіб для проведення досудового слідства виявилися продуктивними й пройшли перевірку часом [20, с. 156].

Досліджуючи зміст СКС, Ю. А. Холод доходить висновку, що в післяреформений період поліцейське дізнання обмежувалося лише необхідними розшуками. Така діяльність визначалася як розшуки, які проводить поліція для виявлення справедливості або несправедливості пліток та повідомлень, що надійшли до неї про злочин або про такі випадки, в яких без розшуку неможливо визначити, наявний чи відсутній у них злочин [13, с. 79–80].

Отже, за російським дореволюційним законодавством сутність дізнання полягала у виявленні ознак злочину, провадженні першочергових слідчих дій та розшуку злочинця, в дослідженні всіх обставин вчинених злочинів, зокрема невеликої тяжкості, що підсудні мировим суддям [23, с. 152].

За справами, які були підсудними мировому судді, повноваження поліції з провадження дізнання були значно більшими, ніж її повноваження за справами, підсудними загальним судам. Поліція мала право за дорученням мирового судді проводити огляди, освідування, обшуки, тобто дії, які розглядалися СКС як слідчі. Складені при цьому поліцією акти могли бути покладені в основу судового вироку [13, с. 145].

Попереднє слідство за Зводом законів 1857 року визначалося як початкове розслідування з метою з'ясування насамперед того, чи мала місце подія, і якщо так, то чи мала вона ознаки злочину, та встановлення винних осіб. Дізнання як стадія кримінального судочинства Зводом законів не передбачалося, але на практиці ним називалося попереднє слідство загалом, що провадили не лише письмово, але й усно, і в більшості випадків без дотримання процесуальної форми та обмеження термінами. Матеріали попереднього слідства доказового значення в суді не мали. По суті, зазначає Ю. А. Холод, попереднє слідство перетворювалося в нікому не потрібне провадження, яке нерідко тягнулося

роками, що негативно позначилося на розкритті злочинів [13, с. 76].

Отже, можемо констатувати, що процесуальний порядок провадження дізнання в нормативно-правових актах того історичного періоду детально не регламентувався. Проте, на переконання І. Я. Фойницького, це не було недоліком або прорахунком законодавства, оскільки встановлення формальних вимог на цій стадії було б не лише даремне, а й навіть шкідливе для інтересів кримінального правосуддя. На думку цього вченого, відсутність чіткої процесуальної визначеності в діяльності поліції під час дізнання дозволяє уникати появи надмірних складнощів для поліції. Слід лише акцентувати увагу на проведенні швидкого дізнання, з огляду на принцип доцільності, тобто поліція мала реагувати відповідно до наявних обставин з урахуванням зміни слідчої ситуації [2, с. 379–380]. Подібної позиції дотримувався О. А. Попов, який вважав, що чим менше «обрядовості», чим більше простоти в процесі дізнання, тим швидше досягається мета. Водночас слідча діяльність, навпаки, має втілюватися через низку формальностей і супроводжуватися різними обрядами [6, с. 90].

Органами дізнання, згідно зі СКС, були зазвичай поліцейські установи. Крім цього, дізнання провадили інші відомства: 1) за злочинами, які скоїли військовослужбовці – військове начальство; 2) за посадовими злочинами та проступками – цивільне начальство; 3) за релігійними злочинами та проступками – духовенство; 4) за злочинами проти казенної власності – чиновники відповідних відомств; 5) за політичними злочинами – жандармерія. Дії статей 249–260 СКС, які регламентували участь поліції в провадженні попереднього розслідування, поширювалися на волосних і сільських старост, сотників та десятників, які виконували в межах своєї компетенції поліцейські обов'язки [13, с. 80].

Важливим є те, що за СКС передбачався особливий вид дізнання – дізнання через «окольних» людей. За умови, якщо під час попереднього слідства виникала потреба зібрати відомості про заняття, зв'язки та спосіб життя обвинуваченого або якщо допитувана особа в показаннях посилятиметься на місцевих мешканців, то судовий слідчий міг здійснити це самотужки на місці шляхом дізнання «окольних» людей. Про встановлення строків дізнання, визначення часу і місця провадження судовий слідчий повідомляв прокурора або його товариша. Крім цього, визначалося коло осіб, які мали долучатися до справи (стаття 455 СКС). Якщо обвинувачена особа перебувала під вартою та бажала бути присутньою

під час дізнання через «окольних» людей, то цю особу могли доставляти за місцем проведення дізнання (стаття 456 СКС). Прибувши туди, судовий слідчий складав іменний список власників домогосподарств (осіб, які вважалися старшими в родині та жили в одному «околке» (навколишня місцевість, околиці) з обвинуваченим) (стаття 457 СКС) [24, с. 54].

Розмірковуючи про недоліки попереднього слідства та дізнання другої половини XIX ст., В. П. Даневський вважав принциповим прорахунком існування інквізиційного нахилу кримінального процесу, що суперечило принципу змагальності. Цей автор зауважував, що це явище відбувається доволі помітно, особливо на завершальній стадії кримінального судочинства. Інквізиційний характер попереднього слідства, на його думку, полягав у наданні законом потрібної ролі слідчого. Особливим негативним явищем стало змішання дізнання (проведення розшуку винних осіб), його цілей і засобів, завдань та методів з попереднім слідством [5, с. 6]. По суті, заходи, що провадилися поліцейськими чинами під час дізнання, повторювалися судовими слідчими під час попереднього слідства. У такий спосіб відбувалося надання доказам відповідного значення та приведення результатів дізнання в процесуальну форму.

Водночас, резюмуючи діяльність поліції, пов'язану з провадженням дізнання, В. П. Даневський дійшов висновку, що її організація виявилася надто складною через існування цілої низки поліцейських посад, які заміщувалися за призначенням – від урядника до повітового справника включно, між якими стояв становий пристав як проміжна ланка, зазначене поєднувало вищу повітову поліцію з урядником та сільською поліцією. Всі ці посадовці виконували різнопланові та доволі складні обов'язки, серед яких функції розшуку не були першочерговими, тобто вважалися другорядними, що очевидно негативно позначилося на якості проведення дізнання [5, с. 74].

За умови, коли ознаки злочину або проступку були сумнівними або коли про подію, що мала такі ознаки, поліції ставало відомо з чуток – «народного поголосу», чи взагалі з джерела, яке вважалося не цілком достовірним, то у всякому разі, перш ніж ухвалювати рішення за належністю, уповноважена особа повинна була упевнитися через дізнання та встановити, чи мала місце подія і чи точно в ній вбачаються ознаки злочину або проступку (стаття 253 СКС) [24, с. 2].

Під час провадження дізнання поліція збирала необхідні відомості за допомогою розшуків, словесних розпитувань і негласного нагляду, без проведення обшуків та виїмок у будинках

(стаття 254 СКС). Проведене дізнання поліція передавала судовому слідчому, якому згодом повідомлялися всі додаткові відомості, зібрані нею стосовно предмета дослідження. Передаючи матеріали дізнання слідчому, поліція повідомляла про те прокурору або його товаришу (стаття 255 СКС). До прибуття судового слідчого поліція повинна була вжити заходів, необхідних для запобігання знищенню слідів злочину, і не дати можливості підозрюваному ухилитися від слідства (стаття 256 СКС) [24, с. 2].

Судовий слідчий мав право доручати поліції провадження дізнання, а також збирати і оформлювати довідки за зробленими ним вказівками (стаття 271 СКС) [24, с. 7].

Дізнання за злочинами, підвідомчими поліцейським чинам, провадилося в безпосередній залежності від прокурорів та їхніх товаришів (стаття 279 СКС) [24, с. 9].

Існували також особливі порядки дізнання за окремими категоріями злочинів. Скажімо, з метою ефективної протидії політичним злочинам 19 травня 1871 року було прийнято «Правила про порядок дій чинів корпусу жандармів з дослідження злочинів». Завершене дізнання подавалось міністру юстиції, який, за згодою з шефом жандармів, або розпоряджався про провадження попереднього слідства, або припиняв справу без яких-небудь наслідків, або вирішував її за санкцією царя в адміністративному порядку. В останньому випадку обвинувачений без судового розгляду діставав покарання у вигляді заслання, тюремного ув'язнення, арешту тощо [13, с. 52].

Отже, ретроспективний аналіз становлення та розвитку дізнання, його тлумачення в юридичних виданнях і нормативно-правових актах XVIII–XIX ст. засвідчив, що цей термін як на законодавчому рівні, так і в літературних джерелах протягом тривалого часу зазнавав трансформації в частині його функціонального спрямування. Спершу дізнання сприймалося як виявлення ознак злочину та проведення первинних заходів щодо розшуку винних осіб, а також дослідження всіх обставин вчинення злочинів по «гарячих слідах». Згодом дізнання в низці випадків наводилося як окремий вид розслідування – дізнання через «окольних» людей.

Резюмуючи викладене, наведемо ключові відмінності дізнання на ранньому етапі його виникнення від сучасної форми досудового розслідування:

– по-перше, нині дізнання триває від моменту виявлення факту протиправного діяння і до моменту закінчення досудового розслідування. Натомість тодішнє дізнання мало ознаки дослідчої перевірки. Зібрані матеріали ретельно

перевірялися шляхом проведення процесуальних дій та не вважалися повноцінними доказами без цієї процедури;

– по-друге, у XVIII–XIX ст. дізнання не мало чітко визначеної процесуальної форми та не обмежувалося конкретними строками і майже повністю залежало від внутрішнього переконання особи, яка його проводила;

– по-третє, у законодавстві дореволюційного періоду дізнання мало право проводити широке коло уповноважених осіб (поліцейські чини, військове та цивільне начальство, духовенство, урядники, сільські старости та інші), тоді як нині дізнання проводять дізнавачі, тобто службові особи підрозділу дізнання органу Національної поліції, органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань, у випадках, установлених КПК України, уповноважені особи іншого підрозділу зазначених органів, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків;

– по-четверте, тогочасне дізнання провадилося щодо всіх без винятку злочинів, не зважаючи на тяжкість злочину. У нинішніх умовах дізнання провадять виключно за кримінальними проступками, тобто нетяжкими злочинами. Такий стан пояснюється тим, що в реаліях XVIII–XIX ст., за відсутності сучасної інфраструктури та засобів зв'язку, судові слідчі не мали змоги оперативно реагувати на злочини. Інколи їм доводилося декілька днів діставатися до визначеного місця, оскільки вони працювали в розташуваннях окружних судів або судових палат, тоді як злочини могли вчинятися на віддалених територіях губерній. Тому в той час дізнання було чи не єдиною альтернативою розкриття злочинів по «гарячих слідах».

Однак усі наведені відмінності мають спільну рису, притаманну дізнанню на всіх етапах його розвитку, – наявність спрощеного порядку. Як сьогодні, так і в минулому дізнання проводиться значно швидше, із залученням меншої кількості сил та засобів. У межах реалізації такого підходу у § 1 глави 30 КПК України визначено особливий порядок спрощеного провадження щодо кримінальних проступків.

Отже, на наше глибоке переконання, сучасна модель досудового розслідування достатньо вдало відображає позитивний історичний досвід та правову думку. На сьогодні можемо спостерігати чіткий процесуальний порядок провадження дізнання, виокремлене коло уповноважених осіб та збалансований підхід щодо диференціації форм досудового розслідування.

Список використаної літератури

1. Анучин Е. Н. Исторический обзор развития административно-полицейских учреждений в России с учреждения о губерниях 1775 г. до последнего времени. Санкт-Петербург : Тип. МВД, 1872. 239 с.
2. Фойницкий И. Я. Курс уголовного судопроизводства : в 2 т. Т. 1. Санкт-Петербург : Фолио, 1996. 552 с.
3. Квачевский А. Об уголовном преследовании, дознании и предварительном исследовании преступлений по судебным уставам 1864 года : Теоретическое и практическое руководство : в 3 т. Т. 1. Санкт-Петербург : Тип. Ф. С. Сушинского, 1866. 352 с.
4. Фукс С. Л. Суд и полиция. Москва : Тип. ун-та, 1899. 232 с.
5. Даневский В. П. Наше предварительное следствие, его недостатки и реформа / Проф. Всеволод Даневский. Москва : Т-во скоропеч. А. А. Левенсона, 1895. 89 с.
6. Попов А. А. Руководство для чинов Корпуса жандармов при производстве следствий и дознаний / Сост. полк. А. А. Попов. Санкт-Петербург : Тип. Месника и Римана, 1885. 227 с.
7. Новий тлумачний словник української мови : 42 000 слів : у 4 т. Т. 1 : А–Є / уклад. Яременко Василь, Сліпущко Оксана. Київ : Аконіт, 2000. 910 с.
8. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля. Ч. 1 : А–З / издание Общества любителей российской словесности, учрежденного при Императорском Московском университете. Москва : Тип. А. Семена, 1863. 627 с.
9. Словник української мови : [в 11 т.] / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1970–1980. Т. 2 : Г–Ж / редкол.: П. П. Доценко, Л. А. Юрчук. 1971. 550 с.
10. Мажов М. А. Модель служби дознання в контексте історичного опыта. *Вестник Московского университета МВД России*. 2013. № 7. С. 107–115.
11. Калашникова С. И. Функции уголовно-розыскной полиции в России в дореформенный период: генезис возникновения сыскных частей. *Вестник ИрГТУ*. 2006. № 4(28). С. 206–210.
12. Бандурка О. М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності : монографія. Харків : Золота миля, 2012. 600 с.
13. Холод Ю. А. Загальна поліція Російської імперії в Україні в 1862–1905 рр. : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2002. 209 с.
14. Бойко О. П. Развитие законодательства та теоретичних поглядів на взаємодію слідчих із підрозділами кримінального розшуку на досудовому провадженні. *Судова та слідча практика в Україні*. 2016. № 1. С. 57–61.
15. Розин Н. Н. Уголовное судопроизводство : пособие к лекциям. 2-е изд., изм. и доп. Санкт-Петербург : Изд. юрид. книж. склада «Право», 1914. 547 с.
16. Случевский В. К. Учебник русского уголовного процесса. Введение. Ч. 1 : Судостроительство / под ред. В. А. Томсинова. Москва : Зерцало, 2008. 400 с.
17. Берендтс Э. Н. Связь судебной реформы с другими реформами Императора Александра II и влияние ее на государственный и общественный быт России. Петроград : Сенат. тип., 1915. 202 с.
18. Перфильев В. В. Следствие в пореформенной России. *Следователь: теория и практика деятельности*. 1995. № 1. С. 25–38.
19. Омельченко Т. В. Дізнання в кримінальному процесі України: становлення і розвиток. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2001. Спецвипуск. С. 185–188.
20. Берназ П. В. Становлення та розвиток суб'єктів здійснення досудового слідства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 3. С. 154–159.
21. Тарасов И. Т. Лекции по полицейскому (административному) праву : в 2 т. Т. 1. Москва : Университетская тип., 1908. 251 с.
22. Симчук А. С. Генезис проблеми приводів до порушення кримінальної справи після Судової реформи 1864 року. *Університетські наукові записки*. 2008. № 2(26). С. 221–225.
23. Гирько С. И. Некоторые аспекты характеристики полицейского дознания по уголовно-процессуальному законодательству России XVIII–XIX. *Colloquium-journal. Jurisprudence*. 2019. № 10(34). С. 151–157. <https://doi.org/10.24411/2520-6990-2019-10301>
24. Правила и формы производства предварительных следствий и дознаний судебными следователями и полицейскими чинами / сост. Е. Колоколов по Уставу уголов. судопроизводства 20 нояб. 1864 г. Москва : Тип. И. И. Смирнова, 1878. 96 с.

References

1. Anuchin, E. N. (1872). *Istoricheskii obzor razvitiia administrativno-politseiiskikh uchrezhdenii v Rossii s uchrezhdeniia o guberniakh 1775 g. do poslednego vremeni* [Historical overview of the development of administrative and police institutions in Russia from the institution of the provinces of 1775 until recently]. St. Petersburg: Printing house Ministry of Internal Affairs [in Russian].
2. Foynitskiy, I. Y. (1996). *Kurs ugolovno sudoproizvodstva* [Criminal Justice Course]. St. Petersburg: Folio [in Russian].
3. Kvachevskii, A. A. (1866). *Ob ugolovnom presledovanii, doznanii i predvaritel'nom issledovanii prestuplenii po sudebnym ustavam 1864 goda* [On criminal prosecution, inquiry and preliminary investigation of crimes under the judicial statutes of 1864]. St. Petersburg: Printing house F. S. Sushinsky [in Russian].
4. Fuks, S. L. (1899). *Sud i politciia* [Court and police]. Moscow: University typography [in Russian].
5. Danevskiy, V. P. (1895). *Nashe predvaritel'noye sledstviye, yego nedostatki i reforma* [Our preliminary investigation, its shortcomings and reform]. Moscow: Printing house A. A. Levenson [in Russian].
6. Popov, A. A. (1885). *Rukovodstvo dlia chinov korpusa zhandarmov pri proizvodstve sledstviia i doznanii* [Guidelines for the ranks of the gendarme corps in the conduct of investigations and inquiries]. St. Petersburg: Printing house Mesnik and Riemann [in Russian].
7. Yaremenko, V., & Slipushko, O. (2000). *Novyi tлумачnyi slovnyk ukrainskoi movy* [New explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Vol. 1. Kyiv: Aconit [in Ukrainian].
8. Dal, V. (1863). *Tolkovyi slovar zhivago velikoruskago iazyka Vladimira Dalia* [Explanatory dictionary of the living Great Russian language by Vladimir Dal]. Parte 1. Moscow: Printing house A. Semena [in Russian].
9. Bilodid, I. K. (ed.). (1971). *Slovnyk ukrainskoi movy* [Ukrainian dictionary]. Vol. 2. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
10. Makov, M. A. (2013). Model sluzhby doznaniia v kontekste istoricheskogo opyta [Model of the inquiry service in the context of historical experience]. *Vestnik Moskovskogo universiteta MVD Rossii*, 7, 107–115 [in Russian].
11. Kalashnikova, S. I. (2006). Funkcii ugolovno-rozysknoi politcii v Rossii v doreformennyi period: genезis vozniknoveniia sysnykh chastei [Functions of the criminal investigation police in Russia in the pre-reform period: genesis of the emergence of detective units]. *Vestnik IrGTU*, 4, 206–210 [in Russian].
12. Bandurka, O. M. (2012). *Teoriia i praktyka operativno-rozshukovoi diialnosti* [Theory and practice of operational and investigative activities]. Kharkiv: Zolota mylia [in Ukrainian].
13. Kholod, Y. A. (2002). *Zahalna politsiia Rosiiskoi imperii v Ukraini v 1862–1905 rr.* [General Police of the Russian Empire in Ukraine in 1862–1905]. [Doctoral dissertation, National University of Internal Affairs]. Kharkiv [in Ukrainian].

14. Boyko, O. P. (2016). Development of legislation and theoretical views on investigators' interaction with criminal investigation units at the pre-trial proceedings. *Sudova ta slidcha praktyka v Ukraini*, 1, 57–61. http://nbuv.gov.ua/UJRN/jipu_2016_2_13 [in Ukrainian].
15. Rozin, N. N. (1914). *Ugolovnoe sudoproizvodstvo* [Criminal proceedings]. St. Petersburg: Pravo [in Russian].
16. Sluchevskii, V. K. (2008). *Uchebnik russkogo ugovolnogo protsessu* [Russian Criminal Procedure]. Moscow: Zertsalo [in Russian].
17. Berendts, E. N. (1915). *Svyaz' sudebnoy reformy s drugimi reformami imperatora Aleksandra II i vliyaniye yeye na gosudarstvennyy i obshchestvennyy byt Rossii* [The connection of judicial reform with other reforms of Emperor Alexander II and its influence on the state and public life of Russia]. Petrograd: Senat. typography [in Russian].
18. Perfilov, V. V. (1995). Sledstvie v poreformennoi Rossii [Investigation in post-reform Russia]. *Sledovatel: teoriia i praktika deiatelnosti*, 1, 25–38 [in Russian].
19. Omelchenko, T. V. (2001). Diznannia v kryminalnomu protsesi Ukrainy: stanovlennia i rozvytok [Cognition in the criminal process of Ukraine: formation and development]. *Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs, Special issue*, 185–188. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2001_Spets.vip_47 [in Ukrainian].
20. Bernaz, P. V. (2015). Stanovlennia ta rozvytok subiektiv zdiisnennia dosudovoho slidstva [Formation and development of subjects of pre-trial investigation]. *Pivdenoukrajinskyyi pravnychiy chasopys* [The South Ukrainian Law Journal], 3, 154–159. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pupch_2015_3_48 [in Ukrainian].
21. Tarasov, I. T. (1908). *Lektcii po politceiskomu (administrativnomu) pravu* [Lectures on police (administrative) law]. Moscow: University typography [in Russian].
22. Symchuk, A. S. (2008). Henezys problemy pryvodiv do porushennia kryminalnoi spravy pislia Sudovoi reformy 1864 roku [The genesis of the problem of reasons for instituting criminal proceedings after the Judicial Reform of 1864]. *Universytetski naukovy zapysky*, 2(26), 221–225 [in Ukrainian].
23. Girko, S. (2019). Some aspects of the characteristics of police investigation on criminal procedural legislation of Russia of XVIII–XIX centuries. *Colloquium-journal. Jurisprudence*, 10(34), 151–157. <https://doi.org/10.24411/2520-6990-2019-10301> [in Russian].
24. Kolokolov, E. (1878). *Pravila i formy proizvodstva predvaritelnykh sledstviy i doznaniy sudebnymi sledovateliami i politceiskimi chinami* [Rules and forms for the production of preliminary investigations and inquiries by judicial investigators and police officers]. Moscow: Printing house I. I. Smirnov [in Russian].

Volodymyr Galagan, Mykola Yakovenko

FORMATION AND DEVELOPMENT OF INVESTIGATION OF MISDEMEANOURS AS A FORM OF PRE-TRIAL INVESTIGATION IN UKRAINE (THE 18th–19th CENTURIES)

The article deals with the preconditions of differentiation of forms of pre-trial investigation in Ukraine in the 18th–19th centuries. The concept of investigation of misdemeanours as a form of pre-trial investigation at different stages of social development are considered. The base source of the Russian Empire is examined, with the aspects of using of the term “investigation of misdemeanours” in law enforcement practice thoroughly covered. It is established that this term at the legislative level and in the literary sources held for a long time is subject to transformation in terms of its functional direction. The paper offers a description of the study of the early stage of development and a comparison with the modern form of pre-trial investigation. It is established that at all stages of its development there is a common feature: the provision of a simplified order.

The article presents the key differences between the knowledge at the early stage of its creation and the modern form of pre-trial investigation. However, the investigation of misdemeanours starts from the moment of the illegal act until the end of the pre-trial investigation. At first, this investigation of misdemeanours had few signs of research verification. The collected materials were examined by the proceedings and could not be determined by full evidence without appropriate “legalization” procedures. The investigation of misdemeanours had not clearly defined a procedural form and was not limited to specific deadlines, and depended almost entirely on the inner convictions of the individual who conducted this knowledge. In the legislation of the pre-revolutionary period, the investigation of misdemeanours should be carried out by a wide range of authorized persons (police ranks, military and civilian authorities, clergy, government officials, village elders, and others). The investigation of misdemeanours was carried out in everything without exception of crime, regardless of its severity at those times.

It is proved that the modern model of pre-trial investigation represents the positive historical experience and the right opinion. Today we can observe a consistent procedure of the implementation of the exercise, a special circle of authorized persons, and the introduction of a balance of appropriate differentiation of forms of pre-trial investigation.

Keywords: preliminary investigation, investigation of misdemeanours, judicial investigator, police, judicial reform of 1864.

Матеріал надійшов 11.09.2020

